

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

Rakennusteollisuus RT ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta. Lailla kumottaisiin huoltovarmuuden turvaamisesta annettu laki (1390/1992).

Kiitämme lausunnonantomahdollisuutta ja toteamme seuraavaa:

Lailla perustettaisiin virastomuotoinen Huoltovarmuuskeskus, jota johtaisi toimitus-johtajan sijaan virkavastuulla toimiva pääjohtaja. Muutos selkiyttää merkittävästi Huoltovarmuuskeskuksen juridista asemaa ja on siksi erinomainen. Kuitenkin virastostatuksen myötä on vaarana toiminnan jäykistyminen ja byrokratian lisääntyminen mitä tulisi kaikin tavoin välttää. Suhteessa elinkeinoelämään aitoon yhteistyöhön perustuva malli tulisi säilyttää ja viranomaiskeskeisyyden lisääntymistä välttää mahdollisuuksien mukaan.

RT kannattaa myös aiottua rahoitusmallia, jossa osa rahoituksesta tulisi valtion talousarviosta ja osa suoraan huoltovarmuusrahastoon tuloutettavasta huoltovarmuusmaksusta. Poikkeusoloihin tai normaaliolojen häiriötilanteisiin jouduttaessa on hyvä, että huoltovarmuutta varten on oma rahastonsa, jonka varoja voidaan käyttää turvaamaan esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta tärkeitä meriteitse kulkevia tavaravirtoja tilanteissa, joissa lainanotto tai lisätalousarvio olisivat liian hitaita toimenpiteitä. Kaikkia tärkeitä rakennustuotteita ei valmisteta Suomessa, minkä vuoksi meriliikenteen toimivuus on rakentamisen turvaamisen kannalta olennaista. Sektorien ja poolien toimintamenojen osalta esitämme harkittavaksi mallia, jossa ne katettaisiin jatkossakin

huoltovarmuusrahastosta. Tällä tuettaisiin sektorien ja poolien toiminnan pitkäjänteisyyttä sekä kykyä sopeuttaa toimintaa ja sen volyymia nopeastikin muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

Hallituksen esityksen 4 §:n perustelujen mukaan: ”Kriittisellä infrastruktuurilla ei tarkoiteta pelkästään yhteiskunnan välttämättömiä toimintoja tuottavia fyysisiä rakennuksia tai

rakennelmia, vaan kokonaisuutta, johon voi kuulua palveluita, fyysistä infrastruktuuria sekä tuotanto- ja toimitusketjuja. Suomen kriittinen infrastruktuuri on suurimmaksi osaksi yksityisessä omistuksessa ja infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito ovat ensisijaisesti yksityisten toimijoiden vastuulla. Huoltovarmuuskeskus yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa pyrkii varmistamaan, että infrastruktuurin omistajat eli elinkeinoelämän yritykset suojaavat kriittistä infrastruktuuria mahdollisimman kattavasti ja tarkoituksenmukaisesti.”

Hallituksen esityksen 4 §:n 4 kohta on luettavissa siten, että Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä voitaisiin tilanteen niin vaatiessa pitää jonkin rakennustuotteen varmuusvarastoinnin järjestämistä taikka joidenkin erityisten rakennusten huollosta huolehtimista esimerkiksi siten, että huollosta vastaavat asiantuntijat pääsisivät matkustamaan Suomeen pandemian tai jonkin muun häiriötilanteen sulkiessa rajoja. Tämä on erittäin hyvä asia tulevaisuutta silmällä pitäen. Meriliikenteen häiriintyessä voisimme olla tilanteessa, jossa osa kriittisistä rakennustuotteista ja -materiaaleista uhkaisi loppua ja niitä jouduttaisiin säännöstelemään tai rajojen sulkeutuessa erityisosaamista vaativia henkilöitä tiettyihin huoltotoimenpiteisiin ei välttämättä olisi maassa. Vaikka Huoltovarmuuskeskuksen toimenpiteillä ei ole perinteisesti varastoitu rakennustuotteita, uusi laki näyttäisi sen mahdollistavan.

Hallituksen esityksen 4 §:n 1 momentin 2-kohdan pykäläkohtaisissa perusteluissa todetaan: ”Voimassa olevassa huoltovarmuusasetuksessa olevaa viittausta toimiala- ja toimipaikkakohtaiseen valmiussuunnitteluun ja varautumiseen ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, vaan yleinen viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumisen sekä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toimimisen valmiutta edistävä tehtävä katsotaan paremmin kuvaavan Huoltovarmuuskeskuksen roolia ja toimintaa muun muassa sektori-, pooli- ja toimikuntaverkoston kautta. Huoltovarmuuskeskuksen koordinoimassa sektori- ja poolitoiminnassa korostuu yritysten ja muiden toimintaan osallistuvien jatkuvuudenhallinnan sekä valmius- ja varautumissuunnittelun kehittäminen, ylläpito ja harjoittelu. Huoltovarmuuskeskus suunnittelee, toteuttaa ja rahoittaa sekä viranomaisille että elinkeinoelämälle ja järjestöille tarkoitettuja sektori- ja toimialakohtaisia varautumisharjoituksia ja tilaisuuksia, jotka osaltaan toteuttavat lainkohdassa esitettyä tehtävää”.

RT katsoo, että 4 § 1 momentin 2-kohta olisi luettavissa sitenkin, että pooleilla olisi edelleen merkittävä rooli elinkeinoelämän varautumisessa. Esimerkiksi poikkeus-oloissa tapahtuvassa rakentamisen säännöstelyssä rakennuspoolilla on käytännössä merkittävä rooli, jonka mahdollistaminen olisi säilytettävä lainsäädännössä. Tehtävää ei pitäisi siirtää pooleilta huoltovarmuuskeskukselle.

Hallituksen esityksen sivulla 48 on todettu: ”Sektor-, pooli- ja toimikuntatoiminnan aseman toteaminen säännösten selkeyttää toimijoiden rooleja. Aiemmassa huoltovarmuuslaissa ollut sektorien ja poolien oikeus saada elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tuotantokapasiteetista, toimitiloista, henkilöstö-resursseista sekä muista seikoista poistuu. Jatkossa vain Huoltovarmuuskeskuksella on näihin tietoihin tiedonsaantioikeus. Tiedot kerätään sektorien, poolien ja toimikuntien avulla hyödyntäen Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvatyökalua”.

Valmisteilla olevaan valmiuslakiin liittyneet valmiusharjoitukset ovat osoittaneet, että rakennuspoolilla on tärkeä tehtävä rakennustuotteiden säännöstelyssä nimenomaan tuotantokapasiteetin ja saatavilla olevien rakennustuotteiden allokointimahdollisuuden suhteen. Rakennuspoolissa ovat edustettuina olennaiset tahot rakentamis-alalta, joten poikkeusoloissa tai normaaliolojen häiriötilanteissa tarvittava tieto olisi saatavilla huomattavasti nopeammin, jos poolilla olisi mahdollisuus saada kyseinen tieto jatkossakin suoraan elinkeinonharjoittajilta ilman, että tietopyyntöä olisi kierrätettävä huoltovarmuuskeskuksen kautta. Kriittisen infrastruktuurin rikkoutuessa on kiire. Siksi RT esittää toiveenaan, että aiempaan lakiin sisältynyttä poolin mahdollisuutta tietojen saantiin ei poistettaisi.

Hallituksen esityksen ensimmäisellä sivulla todetaan: ”Viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyömalliin ei tehtäisi merkittäviä muutoksia”. Ehdotetut muutokset voidaan kuitenkin nähdä tosiasiaa poolien käytännön toimintaa kaventavina. Siksi RT ehdottaa seuraavaa pykälämuutosta:

24 §

Tietojenantovelvollisuus

Elinkeinonharjoittaja ja elinkeinoelämän järjestö ovat velvollisia Huoltovarmuuskeskuksen, sektorien tai poolien pyynnöstä antamaan salassapitosäännösten tai muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä sille 4 §:n 1 momentin 3–6 kohdissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot.

Tiedot on toimitettava maksutta, ilman aiheetonta viivytystä ja vaadittaessa annettava kirjallisina. Tiedot voidaan toimittaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

Edellä mainitusta syystä RT katsoo, että poolien itsenäistä tehtävää poikkeusoloissa olisi terävöitettävä myös 11 §:n 3 momentin perusteluissa.

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

-

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

-

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

-

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

-

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

-

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

-

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

-

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

-

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

-

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

-

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskykyvarausten hankinta

-

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

-

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

-

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

-

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

-

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

-

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

-

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

-

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

-

26. 26 § Virka-apu

-

27. 27 § Uhkasakko

-

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

-

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

-

Kärkkäinen Anu
Rakennusteollisuus RT ry